
Cartes de Pere Barnils a Mn. Antoni M. Alcover*

a cura de Joan Julià i Muné

Pere Barnils i Giol (Centelles, novembre de 1882 - Barcelona, gener de 1933) és una de les figures injustament oblidades i, consegüentment, infravalorades de la lingüística catalana, malgrat la seva valuosa aportació a l'estudi de la nostra llengua durant el primer terç del segle. Barnils promogué i publicà durant els seus tres primers anys la pionera de les revistes de lingüística de casa nostra, el «Butlletí de Dialectologia Catalana» (1913-37), que nasqué com a òrgan de l'Oficina de l'Obra del Diccionari General de la Llengua Catalana, una de les dues seccions de les Oficines Lexicogràfiques de l'Institut d'Estudis Catalans i que dirigí Barnils fins al 1918 per desig exprés de Mn. Antoni M. Alcover, el cèlebre i polèmic filòleg i folklorista mallorquí.

Amb la creació del primer Laboratori de Fonètica Experimental de la península (1913-18), a la seu de l'IEC, i amb la publicació de la primera i única revista d'aquesta disciplina, «Estudis Fonètics» (1917), esdevingué l'introduïdor de la nova ciència al nostre país. El 1918, després d'una ingent tasca a la Secció Filològica de l'Institut, encara no prou reconeguda, hagué de deixar aquesta institució per motius relacionats sobretot amb la sort dels seus dos grans protectors: Prat de la Riba i Mn. Alcover. Malgrat tot, el jove fonetista osonenc no deixà, ni de bon tros, la lingüística, car es dedicà plenament a la pràctica ortofònica durant els darrers quinze anys de la seva vida. La labor realitzada en el camp de la correcció dels defectes del llenguatge li ha estat força més reconeguda, fins al punt

* Aquest recull constitueix una part del treball per al qual la Diputació Provincial de Tarragona em concedí la Beca Manuel de Montoliu 1984.

que el llibre *Defectes del parlar* és considerat un clàssic, i el seu autor un dels grans innovadors en el camp de la lingüística aplicada catalana.

Amb motiu del centenari del naixement i del cinquantesenari de la mort d'aquest nostre fonetista capdavanter, ofereixo un recull de quinze cartes de l'extens epistolari de Barnils a qui fou anomenat «apòstol de la llengua catalana» i protagonista d'un dels episodis més significatius i peculiars de la nostra història lingüística, el ja esmentat Mn. Antoni M. Alcover.

Com deia Francesc de B. Moll,¹ la correspondència epistolar adreçada a Mn. Alcover, que es conserva a l'arxiu de l'Obra del Diccionari a Ciutat de Mallorca, és riquíssima i molt interessant per a la història cultural i política del nostre país. Ho palesen sens dubte els 135 documents de l'epistolari Barnils, 131 dels quals escrits per ell mateix.² Aquests inclouen 81 targetes postals, 48 cartes i 2 notes mecanografiades. Sovint a la part superior de cada document hi ha, de la mà de Mn. Alcover, el nom del qui l'envia (Barnils) i la data de resposta. Ara bé, de la correspondència d'Alcover a Barnils, que se sàpiga, no s'ha conservat res.

Iniciada el 15 d'abril de 1909 a Halle an der Saale (Saxònia), on estudiava, la correspondència barnilsiana s'estén al llarg de 16 anys, fins a les darreries del 1924, quan dirigia l'Escola Municipal de Sords-muts de Villa Joana (Vallvidrera). Crec que el recull que ara publiquem (19 de febrer de 1911 - 20 de febrer de 1924) és prou significatiu per illustrar la doble relació Barnils - Alcover i Barnils - IEC i sobretot per contribuir a fer conèixer millor un període important de la nostra cultura.

D'ençà que Barnils, junt amb Antoni Griera i Manuel de Montoliu, obtingué, l'octubre de 1908, la beca de la Diputació de Barcelona per estudiar filologia a la ciutat alemanya de Halle, entre ell i Mn. Alcover hi hagué una sòlida i llarga amistat. Barnils va sentir sempre un gran respecte i admiració pel canonge mallorquí, i el seu afecte fou compartit tant per Mn. Alcover com per Prat de la Riba, car a través del primer solia aconseguir del segon l'aprovació i els mitjans necessaris per realitzar els projectes que el jove lingüista es proposava: la participació en el Primer Congrés Internacional de Fonètica Experimental (Hamburg 1914) la instal·lació del Laboratori de Fonètica, etc. Així s'explica que, un cop desapareguts de l'escena barcelonina Prat, mort l'agost de 1917, i Alcover, després de trencar definitivament amb l'Institut i d'haver-se'n tornat a Palma de Mallorca amb la seva insigne «calaixera» pel maig de 1918, Barnils, a conseqüència de les greus dissensions internes de la Secció i del daltabaix definitiu que propicià l'actitud d'Alcover, hagués de separar-se de l'IEC, tot i ésser-ne encara secretari-redactor. En efecte, malgrat la seva abnegada dedicació a la Secció Filològica, se li barrà l'accés a la plaça de membre numerari.³ N'inicià la separació en ocupar la direcció de l'Escola Municipal de Sords-muts de Barcelona el gener de 1918

1. Francesc de B. MOLL, *Bernhard Schädel i els inicis de la lingüística catalana*, a «Homenaje a Jaime Vicens Vives», I (Barcelona 1965), p. 95. Agraïxo al Sr. Moll que em deixés fotocopiar, a l'estiu de 1982, el contingut del calaix de la correspondència de Pere Barnils, un dels set en què Mn. Alcover conservà, un cop classificats i ordenats, els epistolaris de les persones excepcionalment importants amb qui mantingué correspondència al llarg de la seva vida.

2. Hi ha dues targetes postals consignades per Barnils, l'una escrita per Antoni Griera (París 1911) i l'altra per Jakob Jud (Zuric 1914); un rebut del Banc de Tortosa (1912) i una carta que escriu una col·laboradora de l'Obra del Diccionari en nom de Barnils (1921).

3. No podem sostreure'ns a la idea que Barnils, a més, fou una víctima de la incomprensió. S'havia avançat a la història i els dies en què es donaria prioritat a l'estudi de la llengua parlada trigarien encara a arribar.

i culminà el 1921, després d'haver estat declarat, pel seu càrrec, incompatible amb les tasques de l'Institut, que depenia de la Diputació barcelonina. Tot això i més ens ha arribat de la mà del mateix Barnils i gràcies a la cura de Mossèn Alcover.

Referent a l'edició, he respectat escrupolosament la lletra de l'original, tant pel que fa al lèxic com a l'ortografia de l'autor, atenent el valor documental dels escrits, sense esmenar-ne, per tant, i ni tan sols, els lapsus i errors evidents. D'aquesta manera, a més, s'hi pot comprovar la seva evolució a mesura que s'anava imposant la normativa de l'Institut, malgrat que en el cas de Barnils es requeria un captament lingüístic especial per la idiosincràsia i la prevenció contra les innovacions fabrianes del destinatari.

JOAN JULIÀ I MUNÉ

Halle⁴ a/S 19 febrer de 1911

Dr. Antoni M.ª Alcover
Palma

Molt estimat Dr. Alcover!

A son temps 'm pervingué el *Bolleti*⁵ demanat per pagar la sotscripció del qual incloch aquesta rècua de Kaisers. — Pochs dias després vaig rebre també la seva atenta postal per tot lo que li dono les mes corals mercès.

Per aquí 'ns estèm barallant ab el germánich y ab el grech les estones que no'ns prenen 'ls treballs de seminari, les classes de literatura y la preparació de textos. El semestre n.º vº se'ns en vá á la posta y será questió de prepararnos pe'l vinent y últim.

En Montoliu⁷ 's trova arreglant els paquets per la seva sortida cap á la patria que 'm diu pensa aprofitar per fer una visita á Vostè.

Per «La Veu» m'he enterat de la bona acullida que sembla haver tingut el projecte del Sr. Prat referent á la creació d'una societat d'estudis filològichs.⁸ Sembla que regna un bon vent Gracies á Déu y que'l somni que Vostè anys ha cobeja será una realitat hermosa. Llástima qu'ara aquets esquerrans⁹ ab el seu refús de coaligació pot-ser tinguin manera d'originar algun destorb!

Que sab si's trevallà la vinguda definitiva de'n P. Fabra á Barcelona? Ho dich per la glosa d'En Xenius,¹⁰ no'ns aniria poch bé un puntal tant nuat com En Fabra, no! Avuy fós y demá festa!

Sens altre particular que comunicarli y regraciantli altre cop la seva fina atenció, 's repeteix de V.

aff. s. s. q. s. M. b.

P. Barnils

4. La ciutat alemanya de Halle an der Saale era la capital de la regió prussiana de Saxònia. La seva universitat —Friedrichs Universität—, on estudiaven Barnils i els altres dos «estipendiats», era coneguda per les seves classes de teologia i filosofia. Aquesta darrera incloïa la filologia romànica.

5. «Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana» (d'ara endavant «BDLC»).

6. A les universitats alemanyes encara avui compten els cursos per semestres. Barnils hi estudiava des de l'octubre de 1908, i, per tant, el febrer de 1911 hi estava cursant el 5è semestre. Deixà Halle a la fi del 6è, pel juliol de 1911, però hi tornà a doctorar-se el juny de l'any següent (vegeu la carta 6 d'aquest recull).

7. Manuel de Montoliu i Togores (Barcelona 1877-1961). Era el més gran dels tres becaris i l'únic titulat universitari, ja que s'havia doctorat a Madrid el 1903. També treballà com a secretari-redactor a les Oficines Lexicogràfiques de l'IEC, on edità amb Pompeu Fabra el *Diccionari Aquiló*.

8. La futura Secció Filològica de l'Institut.

9. Es refereix als membres de la Unió Federal Nacionalista Republicana, entre els quals destacaren Pere Coromines, Jaume Carner i Francesc Layret.

10. Es tracta de la glosa *Les «Qüestions de Gramàtica Catalana» d'En Pompeu Fabra*, que aparegué a «La Veu» el 13 de febrer de 1911. No era el primer cop que Eugeni d'Ors reclamava la presència de Fabra a Barcelona, ja que, en inaugurar-se la secció «Reportatge de Xènius», escriu l'article *En el que es diu la necessitat de la presència de Pompeu Fabra a Barcelona* («El Poble Català», 6-v-1905).

Halle a/S (Allemagne) 21-5-1911
Richard Wagnerstrasse: 15; pt.¹¹

Dr. Antoni M.ª Alcover
Palma

Molt estimat Dr. Alcover: En mon poder la seva última tarja que li agraesch de cor per la bona acullida que'm mostra haver fet al meu estudi sobre fonètica catalana.¹² Si es que li plau y trova acceptable, no será pas l'últim que fassi car hi ha molt que dir sobre aquesta materia.

En la seva del 29 del passat m'estimula á fer una sortida per Valencia.¹³ Res desitjo mes al mon. A Vosté encare no li havia dit, (perdónim-ho), pro l'amich Griera¹⁴ ja ho sab fa estona qu'estich decidit á fer-la y al efecte hem sostingut una serie de missives encaminades sobre'l particular. Per aço mateix jo espero sortir de Halle á principis de Juliol y anar a passar una mesada a Zürich¹⁵ per enribetarme de les noves tendencies (Wortgeschichte u. Geographie) de per llá, arreglar ab ell el questionari per fer mes fructifer el meu viatge y cap á la sega, que ja es hora!

Sortint de Zürich penso anar á passar una quinzena ab els meus bons pares¹⁶ y á primers de Setembre comensar l'excursió á la que dedicaré tot el mes y si'ls cordons m'arriuan encare l'allargaré Octubre endintre.¹⁷ Y ara que parlèm d'això, permeti'm demanarli un consell: Que creu Vosté millor, comensar per un estudi definitiu de la frontera (el Dr. Hadwiger¹⁸ no'ns en diu casi res), ó per una investigació detinguda del Valenciá en general y de sos dialectes¹⁹ qu'alguns n'hi tenim encare que no ho sembli? En tot cas (ara ja estich posat á demanar) li suplico, Dr. Alcover, que si li es bonament possible, me fassa expedir una *lletra de recomenació* ab tots els ets y uts per el Sr. Arquebisbe de Valencia, ab la qual de

11. El domicili de la família Huberti, amb la qual residí Barnils durant la seva estada a Halle. Durant els quatre primers semestres el compartí amb el seu company Antoni Griera (vegeu la nota 14).

12. Es refereix al treball *Sobre fonètica catalana. Vocals*, signat a Halle el 30 d'abril de 1911, que Mn. Alcover li publicà al «BDLC», vi (1911) en tres parts: ps. 261-269; 277-282 i 293-298, corresponents a tres números successius, respectivament. Fou reproduït a l'«Anuari de l'Oficina Romànica de Lingüística i Literatura», vi (1933), ps. 3-20 (d'ara endavant «AORLL»).

13. Mn. Alcover li degué proposar de fer una excursió dialectològica a fi de recollir material per contribuir a l'Obra del Diccionari. D'aquesta manera el volia convertir en un col·laborador «de poca son», com de fet va ser. Tal com es prescrivia a la *Memòria* aprovada per la Diputació, cada «estipendià» havia de fer una excursió dialectològica per determinar la frontera entre la llengua catalana i la castellana. A Barnils, li correspongué la sud-occidental. S'havia pressupostat 300 marcs per filòleg (aproximadament 400 ptes.).

14. Antoni Griera i Gaja (Sant Bartomeu del Grau, Osona, 1887 - Castellar del Vallès 1973), l'altre «estipendià», que obtingué la beca quan era seminarista a Vic. Estudià a Halle amb Barnils i Montoliu durant quatre semestres: 1908-10. Passà el curs 1910-11 a la Universitat de Zuric, on es doctorà amb una tesi en català titulada *La frontera catalano-aragonesa*. Barnils hi mantingué sempre una bona amistat. Griera, però, malgrat la seva ingent dedicació a la lingüística, fou un filòleg poc rigorós —Barnils li ho retreia sovint— i encara menys honest. Ingressà a la Secció Filològica de l'IEC com a secretari-redactor l'octubre de 1914, un cop hagué acabat la carrera eclesiàstica al Seminari de Vic. A partir del 1916 es féu càrrec del «Butlletí de Dialectologia Catalana» (d'ara endavant «BDC»), que fins aleshores havia publicat Barnils.

15. L'atrau la Universitat de Zuric pel prestigi de què gaudia en relació amb els estudis de lexicografia i geografia lingüística.

16. No els havia vistos d'ençà de l'estiu de 1910. S'havia traslladat a Centelles des de Halle amb motiu de la mort violenta del seu germà Joan, que s'esdevingué l'11 de febrer d'aquell any.

17. Passa el mes d'agost a Centelles i el 4 de setembre amb «400 ptes. i 40 pobles per escorcollar», com ell mateix diu (carta del 30-viii-1911), comença l'excursió de recerca dialectològica per terres alacantines a la vila de Pego. El dia 4 d'octubre ha acabat la feina i el 6 es reuneix a Barcelona amb Mn. Alcover.

18. Professor de dialectologia romànica a Halle. Barnils no en guardà gaire bon record (vegeu la carta 10).

19. Com veurem a la carta següent, Mn. Alcover li degué aconsellar que estudiés el parlar d'Alacant.

pas que facilitar-me el trevall, pugui si es necessari trobar hostatje per aquells mons de Deu. Fassim-ho per favor que no'l faré pas quedar malament!

Y de col·laboradors del diccionari²⁰ que n'hi té per aquells poblets, Dr. Alcover? Quines sentades si n'hi trobo cap, sobre tot si es deixa ficar els dits á la boca!

Y á propòsit: Segons me conta En Montoliu pe'l Setembre s'haurá de celebrar la reunió del Institut Llingüístic²¹ assistint-hi nosaltres. Com per lo dit, Vosté ja veu que jo seré d'excursió, ajudant Deu, m'aniria bé que dita reunió pogués afectuarse á fins d'Agost si es que necessariament jo tingués de ser-hi. Empró segurament Vostés ja's podrán passar de mi, car lo poch que jo puga dir-hi no valdrá pas tant com una espallofada dialectal á Valencia. Vosté decidirá car ja sab qu'estich á les seves ordres. De totes maneres tindria un pler especial en veurer á Vosté avans de la meva sortida, car Vosté ja ha estat per aquelles terres²² y hi té molt de feyna feta y podria donarme avans molts bons consells y orientacions.

Y tornant al estudi fonètic que vaig enviar-li, li estimaria qu'en algun passatge que li semblés bé á V., hi enquibís alguna nota de referencia²³ á En P. Fabra qui tant de bé y de bò ha dit sobre'l catalá y 'ls llibres del qual malhauradament no vaig tenir á má al fer la redacció definitiva.

Per lo demés tot marxa bé; estem esperant els exemplars de «l'Atlántida» pera llegir en l'Universitat. Ja no será cosa privada del Seminari Románich aquesta lectura; no; el prof. Suchier²⁴ li dedicarà una classe especial el dimecres y l'anunciará pública per tots els altres no-membres que també vulgan assistir-hi. — Ab l'esmentat professor En Montoliu i jo havem reprès les classes privades y gratis de lectura d'en Bertran de Born²⁵ que van de primera.

Ja ho crech si ho es un triomf la creació del Institut llingüístic, per l'obra del Diccionari! El Sr. Prat es l'home providencial d'aquesta obra magna á la que presta son apoy incondicional. Deu vullga que'l tinguem molts anys á cap de colla que no anirèm pas enradera!

Sens altre particular per comunicar-li y demanant-li perdons per si l'importuno ab tantes demandes, me repeteixo de V. aff.s.s.

q. s. m. b.

Pere Barnils

3

[Zuric, 11-VII-1911]

Mn. Antoni M.ª Alcover
Palma

Estimat Dr. Alcover: Diumenje passat á la tarde vaig arribar á Zürich prenent possessió de la cambra qu'En Griera ja'm tenia preparada á casa seva mateix.²⁶ Aci vaig trovar la seva atenta y esperada tarja á la que responch aprofitant la ocasió d'incloure mes ratlles en els sobres que li endressa En Griera.

20. Durant aquesta primera excursió dialectològica, així com a les següents, Barnils rep ajuda dels col·laboradors de l'Obra del Diccionari i procura fer-ne de nous. Així, doncs, a l'esmentada trobada amb el canonge mallorquí li demana que doni les gràcies des del «Bolletí» a tots els qui l'han ajudat i li fa a mans la llista dels «reclutats» durant el viatge.

21. L'altra denominació amb què era coneguda la Secció Filològica era la d'Institut de la Llengua Catalana. A la reunió, que de fet tindria lloc a l'octubre, Barnils i Montoliu en foren nomenats secretaris-redactors.

22. Mn. Alcover havia visitat les terres valencianes durant l'any 1901 amb motiu del seu segon viatge d'exploració i propaganda de la cèlebre *Lletra de convit* per terres continentals.

23. No hi devia ser a temps o no ho considerarà convenient el director, ja que no n'hi ha cap.

24. Hermann Suchier (Karlshafen 1848 - Halle 1914), filòleg alemany, especialista en filologia francesa i occitana. Fou el professor de Halle de qui Pere Barnils guardà millor record i qui havia de promoure el seu doctorat, que obtingué l'any següent. Els seus deixebles catalans (Barnils, Montoliu i Griera) li dedicaren un recull d'estudis romànics que publicà l'IEC, a la «Biblioteca Filològica», vol. VI (1916).

25. Barnils i Montoliu —Antoni Griera ja era a Zuric— estudiaven provençal amb el professor Suchier i se servien de l'obra d'aquest trobador.

26. Al primer pis del número de la Universitätstrasse.

Li agraeixo de cor les indicacions que'm fa en la seva y principalment l'interés que mostra per proporcionar-me la lletra de recomenació del arquebisbe de Valencia. No fora tampoc per demés treure'n una de semblant del Sr. bisbe de Orihuela. Donat que Vostè creu més útil deixar de concretarme á fer la frontera, es probable que m'escampi mes cap á Alacant de lo que tenia pensat y axis una segona carta no m'aniria malament. Durant aquests dies qu'estaré per aci, determinarèm ab En Griera la serie de pobles á escorcollar.²⁷ He assistit ja á dugues lliçons en aquesta Universitat que han sigut interessantíssimes: una sobre Archivs u. Bibliothekswesen (Ichweizer) y altre sobre dialectes italians (Jud). Avuy sentirem En Gauchat²⁸ y visitarem particularment á En Jud.²⁹

Com V. indica pot enviar-me aci el Bolletí d'aquest mes; per tot l'istiu y fins que tingui domicili fixo, pot adressarlo á Centelles: Carrer de Jesús;20.—

La sortida de Halle va ser dolorosa, sobre-tot per part del prof. Suchier qui tant ens estimava. Ens encarregá un sens nombre de records per Vostè ab l'esperansa de que encara nos vindria á fer qualque visita á Barcelona. La lectura de «L'Atlántida» fou un èxit y un entusiasme continuats en el Seminari románich. Llástima que s'haurá hagut d'interrompre car el prof. Suchier ha quedat sense escolans. En Montoliu ja sortí de Halle un parell de dies avans que jo. Pot-ser á hores d'are V. ja l'haurá vist á Barcelona y haurán fet algunes sentades de llingüística.

Jo penso estar aqui aprofitant tot lo que pugui fins á primers d'Agost; sortiré després cap á Catalunya passant uns quans dias ab la familia y á primers de Setembre, cap á Valencia!

Ab la present afegeixo una noteta d'algunes errades que's varen escapar en la primera part del meu estudi, per si V. creu convenient consignarles per esmena al final de la 3.ª part.³⁰

Sens mes per comunicarli y esperant ordres seves, m'oferesch aff. s.s.

q.s.m.b.

Pere Barnils

4

Rue Madame, 61.³¹ — Paris 23-11-1911

Dr. Antoni M.ª Alcover Pbre.
Barcelona

Estimat Dr. Alcover!

Acabo de llegir la postal endressada á En Griera comprenent-m'hi á mi.

Sobre lo de la futura Revista filologica³² catalana no hi faré yo res mes que ferli present lo que'n vaig dir á Vostè y á en Montoliu á bord del vapor Jaume I quan ma tornada d'Alemanya. A lo que vaig dir aleshores m'atinch encare. Jo crech que'ls pensionats avans d'empendre'ns una revista hem d'adquirir una

27. Barnils, però, va fer l'excursió a Alacant tot sol, car Griera, com ja sabem, encara era a Zuric.

28. Louis Gauchat (1886-1942), romanista suís que professà a la Universitat de Berna i del 1907 al 1931 a la de Zuric.

29. Jakob Jud (1882-1952), romanista suís que es doctorà a la Universitat de Zuric el 1907 i en fou professor fins a la mort. Tant Gauchat com Jud aplicaren i milloraren els mètodes dialectològics de Jules Gilliéron, el fundador de la geografia lingüística i professor de Barnils a l'École des Hautes Etudes de París.

30. Aquesta «noteta» no forma part de l'epistolari. Tanmateix, les esmenes foren publicades al «BDLC», vi, p. 373.

31. A primers de novembre, un cop obtinguda la pròrroga de la beca, es trasllada a París, on comparteix la residència altra vegada amb Antoni Griera. Estudia geografia lingüística amb Gilliéron a l'École des Hautes Études i sobretot fonètica amb l'Abbé Rousselot a l'Institut Catholique de France, al Laboratori de Fonètica del qual descobreix la seva verdadera vocació.

32. Es fa palesa la prudència i el caràcter realista de Barnils en respondre a la proposta de Mn. Alcover de començar a publicar una revista dirigida pels tres becaris. Dos anys més tard, a finals del 1913, consolidada la seva formació lingüística, Barnils publicarà el primer número del «BDC».

certa autoritat i reconeixensa científica pública qu'encare no tenim. Treballar y publicar poch y bó en una revista ó altre y si's vol fins en volum apart pró sense 'l nom de revista, es lo que'ns convé de moment.

Me demana que li indiqui lo que'm falta d'estipendi pe'l desembre: Sense fer embuts, Mn. Alcover, me convendrian 300 franchs.³³ En la carta *ad hoc* que suposo llegida ja li deya en gros els meus gastos; me descuydaba encare entre moltes altres cosetes, ferli avinent que'l Laboratori³⁴ 'm costa molts franchs, ara per una cosa, ara per una altre. Desitjaria que V. abonés per la meva petició y que's fes el lliurament desseguida a fi de que En Montoliu³⁵ m'ho pogués remetre per primers de mes.

Vaig demanar al Sr. Prat un *plass weniġstens*³⁶ fins al fi de Juny per la Fonet. experimental. — El P. Rousselot³⁷ es molt amable. — Ja he comensat á fer experiments; li envio el mot «cuina» per mostra prè ab l'aparell *enregistreur*.³⁸ La linia de dalt es la del *nás*; la de baix la de la *boca*.

Se repeteix de V. afm q.s.m.b.

P. Barnils

5

Paris 17-v-1912
Rue Madame. 61

Estimat Dr. Alcover! Avuy he rebut la seva tarja data del 15 corrent á Llundrus,³⁹ que li agraesch de cor. Deu vullgui que lo que li manca de l'eixida li sequeixi tant bé com fins ara.

Jo surto el dia 20 cap á Allemagne.⁴⁰ Partiré á la nit del dilluns proper per aprofitar encare la sessió experimental del matí en el Laboratori. Segons tinch entés tindrè ocasió de fer-hi la coneixensa ab aquell professor de Madrid.⁴¹ El Sr. Chlumský⁴² ja me l'ha fregida altre cop car m'ha dit que s'havia compromés

33. La migradesa econòmica que hagué de patir a París superà la de Halle, atès que ara és la Secció Filològica de l'IEC, i no la Diputació, la que es fa càrrec del pagament de la beca. Durant els set mesos que durà la seva estada a París contínuament es va veure obligat a reclamar els diners, car no els hi feien arribar a l'avançada, al començament del trimestre, com s'havia acordat.

34. Es refereix al Laboratori de Fonètica Experimental del Collège de France, que dirigia Rousselot d'ençà que hi fou creat, a instàncies de Michel Bréal, com un annex a la càtedra de gramàtica comparada. Aquest Laboratori, encara que modest, serví de model a tot un reguitzell de centres similars que foren fundats arreu d'Europa per deixebles del fonetista francès. És evident que aquest fou el cas de Barnils i del Laboratori de l'IEC.

35. El secretari-redactor de la Secció Filològica, Manuel de Montoliu, junt amb el president, Mn. Alcover, era l'encarregat de recordar al secretari i al tresorer de la institució, el tan desmemoriat com bon poeta Josep Carner, que calia trametre a París els diners corresponents.

36. Barnils sollicità a Prat de la Riba un termini *minim* d'estada a París per poder assimilar tot el que es referia a aquella nova ciència lingüística.

37. L'Abbé Pierre-Jean Rousselot (1846-1924) és considerat el pare de la fonètica experimental. Una gran part de la seva obra cabdal, *Principes de phonétique expérimentale* (1897-1908), és encara vigent. Per a la relació Rousselot - Barnils, *vid. J. LLISTERRI I BOIX, Els inicis de la fonètica experimental catalana: Pere Barnils i l'Abbé Rousselot*, comunicació presentada al Primer Colloqui sobre Relacions entre la Cultura Catalana i la Cultura Francesa (1900-80) (Barcelona, novembre de 1982) (en premsa).

38. Es tracta del quimògraf i li tramet un quimograma com a mostra.

39. Després de la seva estada a París amb Pere Barnils —Antoni Griera havia tornat a Barcelona pel febrer de 1912— Mn. Alcover continua l'«eixida» cap a Londres.

40. El 20 de maig de 1912 Barnils dóna per acabats els seus estudis a París, car el professor Suchier li ha comunicat que la Universitat de Halle acceptarà el seu treball sobre el parlar d'A-lacant, convenientment traduït a l'alemany, com a tesi doctoral.

41. Segons la «Chronique» que publicà Rousselot al segon volum de la «Revue de Phonétique» (1912) (vegeu la nota 45), es pot tractar del professor Hoyos, fisiòleg i sots-director de l'Escola Normal de Madrid.

42. Joseph Chlumský fou l'ajudant txec de Rousselot i l'encarregat de les pràctiques del Laboratori.

ab dit senyor per fer experiències. Ab tot veuré si li queda un moment per mí. Cregui, Dr. Alcover qu'avuy m'ha costat un esforç per no renyirmi resoltament ab el Sr. Chlumský. Figuris que tota aquesta setmana he anat metòdicament al Laboratori seguint l'anàlisis dels trassats (pe,be) de les ampolles tal com m'indicà el P. Rousselot. Avuy n'he mostrat una fulla al dit professor txech qui mirantse-la despectivament m'ha dit que valia mes que deixés córrer aquest estudi de les ampolles car les experiències no eren ben fetes y jo encare no sabia la A de la tècnica de llegir trassats. Y que si acabat d'Allemagne venia à passar les grans vacances à Paris, ell tindria molt temps y's dedicaria ab mes paciència ab mí. Jo li he dit que moltes gracies y que ja miraria de combinar-ho, cosa que no he somiat may. *Lo que procuraré combinar serà una tornada quan ell sigui fora.* Ja ho sé que soch al començ de la ciencia experimental en fonètica, prò no n'hi ha per desencoratjar d'aquest modo. Veji que se'm puguin comprar els trastos⁴³ necessaris y jo ja m'aniré perfeccionant... y serà Fonètica Experimental aplicada al català pesi á qui pesi!

Per lo demés no trobi extrany que no esperi al comens de Juny per la partida. D'abord he tingut avis de ser á Halle el dia 23 per assistir personalment á la recepció dels nou-matriculats en el semestre y jo soch un de tants com V. sab. Ensuite el delluns 26 tampoch hi hauria sessió experimental car es Cincogesma. Vel-i-aquí els motius.

Al engiponar la caixa de les meves coses m'he donat compte que lo que V. va deixar, y que li havia dit d'enquibir-hi, no hi cabia de cap manera y avuy ho he agafat enviant-ho à *petite vitesse* en dos paquets. Un paquet sol pesava masse y axis he hagut de partir-ho. Suposo que li arriaran bé a cal Manso ahont los he adressats. — Al pare l'hi he comunicat la estada de V. á Paris ab mi recomanant-li que vingui á fer sa coneixensa á Barña (el 21-vr) y á saludarlo, si bonament pot.

La meva adreça á Halle a/S serà: RichardWagnerstr 15. pt. per tot lo que pugui servirlo. A veure si's decideix á fer una visita de correguda á M. Suchier per lo molt que va fer per nosaltros ab les lliçons privades de provençal. Escrigu-hi-li en tot cas qu'ell n'estará content y jo li agrahiré molt.

Estich apretant la Filosofia, trayent el rovell d'idees d'altre temps,⁴⁴ y fent seguir la filologia románica y germánica ab literatura francesa y provensal. La «Revue» de Fonètica⁴⁵ no ha sortit encare y per conseguint mos extractes tampoch. Axis que'ls tingui no n'hi mancará pas un per V.

Fins à una altra se despedeix de V.

s. afm. amich y s.q.s.m.b.

P. Barnils

43. Es refereix als primers estris imprescindibles per a la instal·lació del Laboratori de Fonètica de l'IEC. De moment, va colleccionant quimogrames i paladars artificials. D'aquests darrers, n'ha obtinguts d'ell mateix, d'Antoni Griera i de Mn. Alcover.

44. Fa referència als estudis cursats al Seminari de Vic (1893-1902): humanitats, filosofia i primer de teologia.

45. La «Revue de Phonétique» (1911-1922) fou fundada per l'Abbé Rousselot, en col·laboració amb Hubert Pernot, per tal de divulgar i promoure els mètodes de la fonètica experimental. Barnils hi publicà, seguint el consell de Rousselot, els resultats de la seva tasca al Collège de France amb dos articles: *Etudes de prononciations catalanes à l'aide du palais artificiel*, «R. de Ph.», II (1912), ps. 50-68, al qual es refereix en aquesta carta, i *Etudes de prononciations catalanes*, «R. de Ph.», III (1913), ps. 268-278. Ambdós foren reproduïts a l'«AORLL», VI (1933), ps. 21-46.

Halle a/S 12-VI-1912
RichardWagnerstr. 15. pt.

Dr. Antoni M.ª Alcover

Estimat Dr. Alcover! La seva encoratjadora tarja data Zürich⁴⁶ 11 corrent m'acaba de sorprendre en la traducció del evangeliari vell-alemany de Olfuid que'l prof. Strauch sembla guardarme per requisit d'exàmen.⁴⁷

Me demana que li digui si ab els 600 marks que pidolo hi van contats els 100 franchs que V. bondadosament me deixá.⁴⁸ No! Dr. Alcover, no hi van contats y jo mateix me dono vergonya de trovarme tant y tant pobre. Ab els poch franchs que tenia á Paris y els que V. em deixá vaig arribar á Halle just contant ab el viatge les despeses per un traxo, sabates y camises que feya mesos me feyan bona falta. Si Vosté fulleja enrera y se representa á en Barnils á Paris, no deixarà de recordar que mon exterior no era pas gayre á propòsit per fer *goma* en els boulevards. Vel-i-aquí ab franquesa! — Lo que V. pagui particularment, tinga per segur que li retornaré á mesura que treballi. Tampoch es just que V. arrivi fins al *consumatum est*, ja fa prou V. ab son interès y diligència.

Y ara, si mal no recordo aviat es S. Antoni. Si es qu'es el seu patró y celebra festa que la tingui bona y per molts anys li desitja son afm y agrahit servidor q.s.m.b.

P. Barnils

(P.S.) El dia fatal se m'acosta; crech que tot lo més tardi un parell de setmanes.⁴⁹ Y si no'm va bé? Jo mateix m'horroritzo de pensar-hi després dels sacrificis de V. y del Sr. Prat!

—El prof. Suchier m'encarrega que'l saludi afectuosament. Ho compleixo ab gust. —Ah de passada! A l'última sessió de Laboratori á Paris vaig conèixer aquell bon Senyor de Madrid⁵⁰ que vingué á fer estrena. Pobre home! Me digué qu' anaven compactes ab el Sr. M. Pidal que seria *el teòrico* y ell el *práctico* (vaja com en el taller de «La Maquinista»).

Vale!

Centellas, 11 Sebpre de 1912

Mn. Antoni M.ª Alcover

Estimat Dr. Alcover:

En mon poder les seves dugues tarjes del 28 d'Agost y 8-IX respectivament. Grans mercès per les bones paraules que m'hi posa.

No puch encare empendre la sortida cap á Mallorca y Alacant-Valencia com desitjaria.⁵¹ Me trob G.a.D. molt millorat de la meva indisposició, però tinc d'es-

46. Mentrestant continua l'«eixida» de Mn. Alcover per Europa: França, Anglaterra, Bèlgica, Alemanya i Suïssa, que durarà des del 15 d'abril fins al 22 de juny de 1912.

47. A més de la presentació de la tesi doctoral, li cal passar un rigorós examen davant de tribunal.

48. Són els 100 francs que Mn. Alcover li deixá durant la seva estada a Paris del mes d'abril anterior.

49. De fet, li arriba una setmana després. Així, doncs, el 20 de juny de 1912 es doctora a Halle i obté la màxima qualificació amb la tesi *Die Mundart von Alacant. Beitrag zur Kenntnis des Valencianischen*, que apareixeria publicada l'any següent com el segon volum de la «Biblioteca Filològica de l'Institut de la Llengua Catalana» de l'IEC.

50. Vegeu la nota 41.

51. Ja el tornem a tenir a casa nostra. Després d'haver fet una segona excursió dialectològica

perar encare que'l metje me dongui d'alta. Cregui, Mn. Alcover qu'axis que bonament pugui no faré el tardá en rependre la feyna. Com V. m'indica li comunicaré la meva sortida avans. Entre tant li agrahiria que'm procurés una *lletra de recomanació* del Exm. Sr. Arquebisbe de Valencia en atenció á l'exida llarga que penso fer per les tres províncies. La prov. d'Alacant la faré de correguda en lo que pugui; tota vegada que ja la coneixèm llinguísticament. Are per lo que respecta Valencia y Castelló no sols penso confirmar, instruir y crear col·laboradors de la nostra Obra sino que de passada fer també una petita enquesta al menys en els principals Kulturzentren.

Ab aquesta sortida per l'antic reyne de Valencia acabarem d'atiar la llenya al foch del entusiasme per nostre «Diccionari» — En Grieria m'ha entregat ja els primers carnets-questionaris per repassar-los junt ab V. avans de donar á la imprenta. L'altre dia ell va venir á Centellas y varem parlar prou de la organització á establir fixant ademés *els colors*⁵² qu'han de tenir les fulles dels carnets segons les regions.

Avans d'ahir vaig escriure al Sr. Prat de la Riba exposant-li certes coses referents al *sou* que crech necessari per mi á partir d'any nou y de la conveniencia de fer sortir aquest sou de 60 \$ mensuals, d'una càtedra d'Alemanya, Fonètica⁵³ ó lo que's cregués convenient. Axis ab una plassa sòlida, li deya, la Secció s'alleugeriria de càrregues y el «Diccionari» podria continuar malgrat els contratemps que puga sofrir l'*Institut*.

Tinch un munt d'experiencies fetes pe'l catalá de Barcelona. Ab les qu'ajudant Deu farém a Mallorca, V. podrà ilustrar les propies publicant-nos una monografia preciosa sobre'l mallorquí. Quan jo vingui podrém comensar d'ordenar els palatogrames de V.⁵⁴

Aquí a Centellas tenim un jove que s'es fet frare Paul y una noya monja id. en el convent de Palma. Probablement tindrè ocasió de fer-los una visita per satisfer á les seves families qui cada dia venen á trovar-me per saber quan marxo.

Acabo d'enterar-me qu'á Madrit ja tenen *dos* pensionats á estudiar ab el P. Rousselot. L'últim dels dos el En Tomás Navarro,⁵⁵ filòlech. Es questió Mn. Alcover qu'á entrada d'istiu de 1913 pugui jo anar á fer una escapada á París⁵⁶ que'ls filisteus no'ns seguessin l'herba sota'ls peus. No val á badar.

El seu «Bolleti» del Agost m'es pervingut avuy. Les observacions d'ortografia conciliadora que fá pe'ls escriptors valencians, les trovo molt atinades. Hem de mirar poch á poch de convertir als antichs germans de rassa qui gravitan cap á ponent.

Entre mitj tambe 'm son arrivats alguns nombres de «La Aurora»⁵⁷ que m'han fet passar bones estones. Me plaurá molt respirar sobre'l terror aquest ambient de lluyta republicano-txa en la que V. romp tantes llanses.

Sens altre particular que comunicarli, sab V. Dr. Alcover, que pot manar á son

afm.s.s.q.s.m.b,
P. Barnils

pel Principat amb Antoni Grieria, es prepara per a la tercera, ara cap a les illes Balears i al País Valencià, sempre comissionat per la Secció Filològica de l'IEC.

52. Cadascun dels carnets de cent paperetes tramesos als col·laboradors tenia un color diferent segons el parlar de les diverses zones dialectals: blanc per al catalá oriental, vermell per a l'occidental, verd per al valencià, blau per al rossellonès i groc per al balear. D'aquesta manera es facilitava la tasca de classificació i consulta un cop retornades i classificades les paperetes. (*vid.*, *Report dels treballs*, ps. 8 i 9.)

53. Dissortadament es quedà en desig i proposta. Malgrat tot, pogué ensenyar aquella llengua a l'Institut Alemany de Barcelona i fonètica a l'Escola de Mestres, primer, i als seus col·legues de l'Escola de Sords-muts de Villa Joana després, a més dels nombrosos curssets que professà.

54. Barnils, durant la seva estada a Mallorca a la tardor anterior, havia assessorat Mn. Alcover sobre l'ús del paladar artificial i esperava —li recorda contínuament a les cartes— que li trametés els resultats obtinguts amb diversos informants de les illes (vegeu la nota 83).

55. A pesar d'aquesta referència de Barnils, no és segur que Navarro Tomás estudiés amb Rousselot. Ambdós fonetistes no es coneixerien fins a la tardor de 1914 en un viatge que Barnils féu a Madrid (vegeu la carta 10).

56. Haurá d'esperar fins a l'abril de 1914 tot aprofitant el viatge a Hamburg (vegeu la carta 9).

57. El setmanari mallorquí on Mn. Alcover amb el pseudònim «En Revenjoli» posà de manifest els seus dots de polemista i d'home de combat, com l'ha batejat Francesc de B. Moll.

[Barcelona, 21-II-1913]

Molt estimat Dr. Alcover! Avui s'ha tingut sessió, però no s'ha parlat de res com no sigui de correctures de traduccions. Els filòlegs⁵⁸ hi fem un trist paper en tot això! — En Fabra's veu que estava molt nerviós per no poguer parlar de res, car els senyors han vingut com de costum una hora mes tard de la anunciada, i els ha convocat per continuar la sessió el dimars pròxim. Jo no penso assistir-hi. Ens en anèm a fins de mes (i ja van *dos* mesos) i encare no s'ha resolt el problema, Mn. Alcover; ni ha començat de treballar l'oficina⁵⁹ ni res, i jo segueixo en una situació moral i material molt desagradable i fins descoratjadora. Si en la sessió pròxima, divendres, la última d'aquest mes no s'acorda *definitivament* i *precisa* el que i el com de la oficina i càrrec meu per començar a primers de mars, me veurè precisat a buscar lo que cregui mes convenient. No'm crec tenir el dever d'entrampar-me açí i allà i viure endeutat com are. Així i amb esperança hi he passat dos mesos i no penso passar-ne mes. I pensí, Dr. Alcover que'ls meus bons pares estan creguts que tinc la colocació definitiva i remunerada desde el primer de Janer i jo'ls ho faig empassar així i els animo i els ofereixo medis si en necessiten, medis que un bon amic està prest a allargar-me. Però ja veu que això no pot durar: *qui altare servit de altare vivere debet*.⁶⁰ I no dic res de l'ensopiment general i en camvi de la feina que hi ha en enraigar ordenament i sèria l'oficina. No ho pondero per que no's cregui que ho vull fer servir d'argument; aquest el presento com necessitat meua i prou. Si V. el divendres que ve surt de sessió a mitjes tintes com hem sortit fins ara, ja li he indicat el plà. Mes enllà si'm necessiten i estic lliure i les condicions m'agraden vindré, si estic compromès, sigui lla hont sigui, m'hi quedaré. — Guardi's per V. estimat Dr. Alcover aquest esplai de franquesa amb que'm permeto omplir la tarja i veji entre tant en que pot servir-lo son afm amic i servidor

q.l.m.l.b.
P. Barnils

(P.S.) Ja van fort les experiències?⁶¹

Per Barcelona ja he començat la tasca de reconstrucció també. Ara m'ha vingut un Valencià a la dispesa⁶² que, si resulta pacient, anirà com l'anell al dit!

[Hamburg, 19-IV-1914]

Estimat i reverent amic! Grans mercès per les seves conçoladores⁶³ paraules del 15 d.c. — Grat sia Deu em trobo prou asserenat per pendre part activa i directa a les sessions del Congrés⁶⁴ que comencen avui. Ja'n sabrà detalls —

58. Els «filòlegs», enfront dels literats i traductors, eren, a més de Mn. Alcover, Fabra i els dos secretaris-redactors, Barnils i Montoliu.

59. Es tracta de les Oficines Lexicogràfiques de l'IEC, que havien estat creades segons l'acord pres a la sessió de l'11 d'octubre de 1912 i que havien de ser dirigides per Pompeu Fabra (*vid. Report dels treballs fets per les Oficines Lexicogràfiques durant el bienni de 1913-1914*, Barcelona 1915, p. 3). Segons que sembla, l'últimatum de Barnils fou efectiu, ja que s'hi crearen dues seccions, la del *Diccionari Aguiló* a càrrec de Pompeu Fabra (*ibid.*, p. 4) i la del *Diccionari General*, la direcció de la qual es confià a Pere Barnils segons que s'acordà l'1 de març de 1913 (*vid. «BDC»*, I, 1913, p. 65).

60. Aquesta expressió, junt amb *Primum est vivere, deinde caetera omnia*, que apareix sovint a l'epistolari, palesen a bastament les dificultats econòmiques amb què topà Barnils durant els anys que estigué relacionat amb l'IEC.

61. *Vid. supra* nota 54.

62. El primer domicili que tingué a Barcelona fou, durant els anys 1913 i 1914, Pelai 10, 3r.

63. Mn. Alcover li havia donat el condol per la mort del seu pare, Antoni Barnils i Surinyach, esdevinguda a Centelles el 6 d'abril anterior mentre ell era a París.

64. El Primer Congrés Internacional de Fonètica Experimental. Hi va representar l'IEC i hi pre-

No's pot fer una idea del Laboratori d'Hamburg:⁶⁵ un edifici de tres *étages* dedicat exclusivament a la Fonètica amb tota la llibertat pels que's volen dedicar a l'estudi. No cal dir-li que ho aprofito de valent del matí al vespre car em deixen tot els aparells a la disposició i puc remenar-los com em dona la filològica gana, al revés de ço que feia M. Chlumský.⁶⁶ Aquest i el P. Rousselot el saluden afectuosament.

Seu afm.q.l.m.l.b.
P. Barnils

10

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
Secció Filològica
Palau de la Diputació: Barcelona

7-XI-1914

Dr. Antoni M.ª Alcover pre
Palma

Estimat Dr. Alcover! Suposo rebuda la darrera postal de fa tres dies,⁶⁷ si mal no recordo, i escric avui la present que pot considerar-se en nom de la família.

Per regradar manifestament a V. la seva gentilesa de venir a casar-nos,⁶⁸ el pare ens aconsellà insistentment que li fessim un regalo. A bodes va convidar-nos, com sol dir-se! Aquest era també el nostre desig i no més faltava l'empenta. Però que regalarem per gracies a Mn. Alcover? Rumia que rumiarás sortim amb la senyora i badant, badant caiem encantats d'unes «canadelles» Aquesta és la nostra, dic jo i... Tant ne volem, tant vos en darem, ja les portem cap a casa, i afegim una targeta i una bosseta de bombons i cap a càl «Manso»⁶⁹ per que li guardi el paquetet per quan V. vingui, si és que abans no té ocasió de donar-lo a algún sacerdot que vingui a Palma. Li preguem, que al rebre les dites canadelles, les accepti amb la mateixa bona voluntat amb que nosaltres les hi dediquem, malgrat no siguin un objecte preciós i de valor com hauríem desitjat i hauriem adquirit si haguessim pogut fer-ho. I, si no semblés massa demanar, voldríem que la nostra ofrena humil prestés *diàriament* el seu servei al celebrar V. la santa missa, amb lo qual nostres desitjos haurien atesa llur finalitat i ens quedaria l'impresió dolça de que som participants mes propers de les seves pregaries. Aixís siga!

Me diu en una postal que el Dr. Hadwiger es a Barcelona. Com és un home un xic especial, i a mí la feina em sobra, *no* l'he anat a veure i estic esperant que un dia o altre s'arribarà a l'Institut. Veurem.

A Madrid⁷⁰ no vaig veure ningú més que el Sr. A. Castro que em feu molt bona impresió filològicament parlant i el Sr. Navarro Tomás⁷¹ que és un tem-

sentà una comunicació titulada *L'estat actual dels estudis de fonètica a Espanya*. També hi fou proposat com a representant de l'estat espanyol a l'Associació Internacional de Fonètica que s'hi constituí un cop enllestides les sessions del congrés.

65. Considerat el més ben equipat del món en aquells moments, era dirigit per un altre deixeble de l'Abbé Rousselot, Giulio Panconcelli-Calzia (Roma 1878 - Hamburg 1966).

66. Vegeu la carta 5.

67. En realitat es tracta d'una targeta postal datada el 6 de novembre de 1914.

68. Pere Barnils contragué matrimoni, el 2 d'octubre de 1914, a l'església parroquial dels Angels de Barcelona, amb Francesca Cuchí i Altimir (Barcelona 1890-1971).

69. La pensió Manso del carrer de la Canuda fou la modesta i beata posada on solia allotjar-se Mn. Alcover durant les seves estades a Barcelona.

70. Va ser a Madrid amb motiu del seu viatge de nuvis, que transcorregué per Melilla, Granada, Madrid i Saragossa durant el mes d'octubre anterior.

71. Tomás Navarro Tomás (1884-1979) aleshores havia començat a organitzar un laboratori de

perament ferm i escrupulós de treball. Tenen també alguns aparells de Fonètica Experimental i vaig veure proves belles de lo que feien. Tots em foren amabilíssims i desitgen que es consolidi una bona relació amb nosaltres pel bé dels estudis lingüístics i pel prestigi de la nostra ciència a Espanya.

No tenint res més per comunicar-li i amb records afectuosos de la família, es de V. com sempre afm ss.ss.

q.l.m.l.b.

P. Barnils

11

Barcelona 19-III-1915

Molt estimat Mn. Alcover:

Suposo rebuda la meua darrera postal acusant rebut a la seva i regraciant-li la seva gestió prop del Sr. Cambó.⁷² — Es d'esperar que amb les tundes que reben anglesos i russos⁷³ arribarem aviat a veure la desitjada pau que ens permetrà tornar-lo tenir a V. a la vora. — Fa dies que el Dr. Segalà⁷⁴ és a Madrid per formar part d'un tribunal d'oposicions. No cal dir, doncs, que la nostra «Secció» ja de sí prou reduïda fa llàstima de debò.

Ja haurà vist com, sense anomenar-nos fan servir els pensionats i el «Laboratori» de propaganda electoral. I amb tot el «Laboratori» no pot fer res per que ens el deixen a darrer terme en quant a obres d'instal·lació.⁷⁵ I pensar que dintre pocs dies tindrem ja l'aparell «Lioret»⁷⁶ car hem rebut ja avis de l'envio de tres caixes. Que hi farem, paciència! Si el Sr. Prat ens tingués més confiança i no escoltés tant als qui li xiulen continuament les orelles, sens altre interès que el de col·locar amics, ineptes sovint, avui ja hauriem pogut fer altre cosa. Pero, res, confiem que el temps ens anirà afavorint poc a poc.

Acabo d'enterar-me que la casa «Espasa»⁷⁷ de Barna pensa encarregar-li un article sobre el *parlar mallorquí* per la Enciclopedia. Si V. no tingués lleure de fer-lo, li estimaria que escrigués a aquella casa recomanant-m'hi ferm, per això del mallorquí i per tot lo que fos, FILOLOGIA en general, car ja sab V. que no el faria jo quedar malament. Sobre tot si's té en compte que el *filòleg* que la casa deu tenir ara, és bastant endarrerit i confús (cf. per exemple: *a, acento fonético, alemán*, etc.). I no cal dir que en la Enciclopedia no s'hi reflexa res dels darrers

fonètica experimental, que dirigia al Centro de Estudios Históricos de Madrid. Sembla que mantingué sempre unes bones relacions amb Barnils, si tenim en compte que col·laborà en dues publicacions del nostre fonetista: *Sobre la articulación de la «l» castellana*, «Estudis Fonètics» (1917), ps. 265-275; i *Juan Pablo Bonet*, «La Paraula», III (1921), ps. 23-47. Barnils, per la seva banda, li ressenyà l'obra que ha esdevingut un clàssic, *Manual de pronunciación española* (1918), a «La Paraula», II (1919), p. 45.

72. A la carta datada el 5 de març de 1915 li havia demanat que intercedís prop de Cambó a fi de facilitar l'obtenció d'un lloc de treball a Centelles per al seu germà gran, Ramon, delicat de salut d'ençà que havia fet el servei militar a Cuba. Barnils li agraeix la diligència amb una targeta postal datada el 17 de març.

73. Durant els anys que durà el gran conflicte bèl·lic europeu Barnils i Alcover s'arregleraren amb els germanòfils. Es prou coneguda l'actitud apassionada de Mn. Alcover a favor d'Alemanya, que féu conèixer a través de les pàgines de «La Aurora» (vegeu la nota 57).

74. L'hellenista Lluís Segalà era membre de la Secció Filològica d'ençà de la seva constitució. Havent-ne estat nomenat vice-president, feia poc que hi havia renunciat a favor de Pompeu Fabra (vegeu la carta 12).

75. Caldrà esperar l'estiu de l'any següent per rebre una bona subvenció i poder instal·lar el Laboratori convenientment (vegeu la carta 13).

76. Es tractava del fonògraf-inscriptor Lioret, que permetia enregistrar i reproduir directament la veu i obtenir-ne traçats gràfics.

77. Entre els articles, la majoria molt extensos i ben documentats, que Barnils escriví per a l'*Enciclopedia Espasa* destaquen: «fonètica», «pathégrafo», «paladar artificial», «sordomudo», «tartamudez», etc.

avensos de la Filología (Geografía Lingüística, Fonética et.). Això podria, de passada que fer un favor científic, ajudar-me de moment amb un sobre-sou, qui sab? En tot cas si ho fa, Mn. Alcover, li prego que ho fassi *com a cosa seva*⁷⁸ i *amb reserva*.

I de bisbe nou com està a Mallorca?⁷⁹ Que vol dir que no li cauria bé la mitra a Mn. Alcover? Quin honor per mi allavors!

Ah; la casa *Espasa* diu que encarregarà l'article sobre el *Rossellonés* a En J. Delpont!⁸⁰ I nosaltres que filològicament ho coneixem més i el tenim tant estudiat amb els materials de l'Atlas. Que li sembla quin consultor filòleg deuen tenir? Fa pena, oi?

I prou per avui! Esperant rebre noves seves i desitjant-li força salut, es repeix de V.

afm. ss. ss.
q.l.m.l.b.

P. Barnils

12

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
Secció Filològica
Palau de la Diputació

Barna 2-xii-1915

Respectable senyor i amic: Com m'he alegrat avui de veure lletra escrita de V. mateix en la postal adreçada al Sr. Carner. Jo qui, com els altres companys en filologia, seguia el curs de la seva malaltia amb el «diari» i les noves que portaven viatgers i amics i m'enterava quant podia de V. he tingut una satisfacció fonda avui, car, el fet fa creure que V. es troba en franca i decidida convalescència. Així sigui, Deu ho vulgui!

Quantes de coses no han passat, veritat? Per aquí també i, com sempre, suposo li darà bé enterar-se d'algunes. Així, per exemple: que nosaltres, els tres ex-pensionats estem acabant l'impressió d'un volum⁸¹ que dediquem a la memòria del venerable Suchier; que a les Oficines havem començat la tasca d'estudi de la seva «calaixera» i la redacció d'articles per al Diccionari, que joestic també avançat en l'impressió d'aquell Vocabulari català-alemany de l'any 1502⁸² i que prest podrà veure el Butlletí corresponent al Juliol-Desembre d'enguany amb *paladars* de Mallorca⁸³ i altres herbes.

Quant a la «Secció» tinc de comunicar-li que el Vispresident és ara el Sr. Fabra per dimissió irrevocable del Dr. Segalà carregat de feines i de classes de llatí i grec. Ço que ara hi ha, es que es presenta una bona ocasió de entrar *filòlegs* a la «Secció» i veure si entre tots hi donem una bona empenta. L'Institut, en la

78. És una constant en Barnils. S'adreça sovint a Mn. Alcover amb aquests termes, conscient del «poder» que llavors encara tenia el canonge mallorquí (vegeu, entre d'altres, la carta 13).

79. El febrer anterior havia mort el bisbe Campins. Mn. Alcover no fou el nou bisbe, però regí la diòcesi fins a l'octubre de 1916 com a vicari capítular *sede vacante* (cf. F. de B. MOLL, *Un home de combat*, 2.ª ed., Palma 1981, ps. 122 i 123).

80. L'escriptor rossellonès Juli Delpont fou un dels col·laboradors del Diccionari i gran amic de Mn. Alcover, fins que, en prendre aquest partit pels alemanys durant la guerra, Delpont hi sostingué una violenta campanya (*ibid.*, p. 156).

81. Vegeu la nota 24.

82. Es publicà l'any 1916 i constituí el volum VII de la «Biblioteca Filològica» de l'IEC.

83. De fet, la impressió d'aquest número del «BDC» no s'enllestrà fins el maig de 1916. Contindrà el primer treball de fonètica fet al seu Laboratori: *L'articulació de la K i la G mallorquines*, «BDC», III (1915), ps. 73-79, a què es refereix aquí i que serà reproduït a «Estudis Fonètics» (1917), ps. 75-82, i a l'«AORLL», VI (1933), ps. 51-57.

darrera sessió general passada i presidida pel Sr. Prat, acordà dugues coses d'importància: 1.ª Que els càrrecs de *membre de l'Institut* eren IRRENUNCIABLES i 2.ª que a manca d'algun dels membres existents i mentre s'esperava un nomenament definitiu podien les respectives «seccions» nomenar *membres adjunts* amb totes les atribucions dels fixes. La «Secció Històrica» aprofitant-se de l'acord ha nomenat ja un *membre adjunt* i aquest es el jove F. Martorell. Perque no fer-ho la «Secció Filològica» que més ho necessita? El Sr. Fabra està disposat a plantejar aquesta qüestió en la sessió del *vinent divendres* i pensa proposar-me a mi, però dupta del vot d'algun dels seus companys. No podria V., Dr. Alcover, enviar per escrit el seu vot a fi de que el Sr. Fabra el tingués a la ma per ço que pogués convenir-li? Sento molt que després de tant temps de no poder-me correspondre amb V., ara que ho reprenc ja sigui per recórrer a la seva bondat. Però ja sab com està la «Secció» que si no és regenerada per el concurs de noves forces no sé on anirà a parar.⁸⁴

Per lo demés tot segueix bé a casa nostra G.a.D. i tant la dòna com el sogre s'interessen continuament per V. i desitgen que torni a la seva vida normal per tenir-lo altre cop sentat a la taula quan vingui. El nostre fillet Teodor⁸⁵ va fent carn i dies que es una joia i ja té les orelles plenes de rondalles alemanyes a les quals sols respòn amb riallades ingènues i sons guturals difícils de explicar per un fonetista.

Crec haver-li dit prou de dintre i de fora i pot-ser encara massa donat el seu estat. Una altra vegada respondré a més detalls si es que aquests venen demanats en lletra seva.

Del resultat de la demanda més amunt feta per a la qual sollicito reserva, en sabrà el resultat tot d'una.⁸⁶

Repetint-li els desitjos meus i de la família per un bon recobriment de salut li besa respectuosament la ma son afm. ss. i amic

P. Barnils

[Barcelona] (18-VIII-16)

Estimat Dr. Alcover:

Rebuda la seva darrera postal i complerta l'ordre de remesa de «Rundayes» a la llibreria de la Plassa del Pi com m'indicà. De «Pertrets»⁸⁷ n'he pogut remetre solament 2 exemplars perque no n'he trobat més en existència. — Acaben d'enterrar-me que el «Laboratori» té actualment 13000 ptes. a la disposició per fer *Betrieb*.⁸⁸ Pot comptar com les distribuiré amb noves adquisicions. Convindria, però, tant sota el punt de vista científic com *wirtschaftlich*⁸⁹ que jo pogués tenir

84. Els tres ex-pensionats continuen sense haver-se pogut integrar com a membres numeraris de la Secció Filològica, malgrat les seves expectatives d'ençà que havien obtingut la beca set anys abans. Com podem veure, pel desembre de 1915 Barnils tenia els vots favorables del president i del vice-president de la Secció. Fabra, com temia, degué topar amb l'oposició aferrissada de Carner i Clascar a l'entrada d'un alcoverià a la Secció, que hauria fet costat, com és natural, al polèmic canonge mallorquí. En aquells moments, al si de la Secció ja s'havien generat els dos bàndols, que esdevindrien irreconciliables, sobretot a conseqüència de la discussió de les Normes Ortogràfiques i de les diferències de criteri en la concepció del Diccionari.

85. Teodor Barnils i Cuchí, nascut el 3 d'agost de 1915, va ser el primer fill del matrimoni Barnils. Estudiant de medicina i biologia a la Universitat de Barcelona quan esclatà la guerra civil, desaparegué en combat el 1938.

86. A la carta datada el 12 de desembre de 1915 Barnils li agraeix la tramesa del seu vot, però pel que diu a continuació i a les cartes següents no es degué parlar més de la qüestió a les reunions de la Secció Filològica.

87. Es tracta de l'apèndix al volum VIII del «BDLC», *Pertret per una Bibliografia Filològica de la Llengua Catalana del temps més antic fins a 31 de desembre de 1914*.

88. Per fi li ha arribat la segona subvenció, equivalent a uns 6 ½ milions actuals, que malauradament serà la darrera. Ara ja podrà fer-lo rutilar com cal.

89. Insisteix novament en la conveniència de tenir una feina remunerada com a director del Laboratori i com a professor de fonètica. Tanmateix, no ho aconseguirà mai. Noteu l'ús sovintejat de vocabulari alemany, i en menys proporció de francès i llatí. Es comprèn si tenim en compte la germanofília d'ambdós, el que l'envia i el destinatari.

una retribució per a la direcció del Gabinet amb l'obligació de donar un curs de fonètica, i fer així deixebles i propalar la ciència. Si això es fes, llavors jo podria deixar altres feines que tinc *gens* científiques, i amb la nova obligació que m'imposaria, satisfer a la vegada les exigències del pressupost de família. Qui sab si V. com a *idea seva* i aprofitant aquella notícia, en fes una exposició escrita al Sr. Prat? Mani, com sempre, a son afm. ss.

P. Barnils

14

29-III-917

Dr. Antoni Me Alcover prev.
Palma

Estimat Dr. Alcover: No estranyi que abans no li hagi escrit. La feina enorme que tinc, d'una banda, i el NO poder comunicar-li bones impressions, d'altra, n'ha estat principalment la causa. Un voldria trobar-se en un recó de mon, isolat, fruit de la vida fent ciència, totalment allunyat d'aquest femer de passions i d'enveges on l'ideal no existeix més que en el cor dels que es sacrifiquen en silenci i que no tenen altre aspiració que el poder realitzar-lo sense traves. Ja sabem que un ideal porta aparellat el sacrifici i la lluita; però la lluita es comprèn i es noble quan parteix dels enemics de la causa; no es comprèn, es un absurde, dóna lloc i justifica que un pensi en tota classe de solucions quan la lluita ve precisament dels mateixos defensors de l'ideal. En el nostre cas, és inaguantable que la gent que es diuen catalanistes, que són els primers defensors de la llengua, base del moviment nostre, siguin els que ens facin la traveta precisament per fastiguejar-nos, per que no surtin les nostres tasques i els nostres noms.⁹⁰ La llengua! Romansos! Ensorrem els *parvenus* que s'ho han pres en sèrio! diuen amb els seus actes. I així s'explica que l'assumpte de V. no es resolgui, i així la veu del ridícul va envoltant totes les nostres coses, i els tres filòlegs són uns senyors que «n'han fet tantes que mereixen deu vegades que se'ls expulsi de l'Institut», i el Laboratori és una olla i per pagar el seu dèficit, com no té subvenció,⁹¹ podria (segons broma d'un membre de l'Institut), posar a subasta els aparells o encantar-los a qui en dóna més, i les Oficines van obrint els seus amples braços a tota una vegetació paràssita d'empleats i la distribució de pressupostos segueix el seu tarannà arbitrari i... val més que pleguem, Mn. Alcover, perquè el quadre presenta signes morals més tristos encara. El pitjor és que el problema global fou plantejat pels expansionadors a V. i ara se'ns fa pagar a tots. Jo desitjo de veres que, si els que poden no ho volen arreglar com cal, que vingui la desfeta fulminant a breu terme. L'ideal veritable no pereixerà, per això i, en canvi, és probable que la tempesta que V. promogui⁹² serveixi de purificador de tanta posterma com s'ha anat fent en el cos d'una institució que el seu fundador havia concebut tan pura i tan alta.

El meu parer seria que, passats vuit dies de Pasqua no venint solució definitiva, V. fes una vinguda a Barcelona, NO per negociar i tractar sinó per arrodonar amb els seus amics el seu pla de defensa. Podrà V. veure de quin parer és

90. Aquesta carta, amarada d'amargor, ens indica fins a quin punt havia arribat la tibantor i el malestar dins de la Secció. Barnils, lliurat completament a la seva tasca amb abnegació i entusiasme, no concebia que la retribució d'aquella feina fossin precisament els entrebancs i les traves, cada cop més nombroses, per desenvolupar-la. La seva fidelitat a Mn. Alcover farà que la seva situació a la Secció esdevingui cada vegada més precària.

91. Atès que no tenia una assignació fixa, els diners de la subvenció de l'estiu anterior es degueren exhaurir aviat, a causa de l'elevat cost dels aparells i de l'acurada edició de l'ambiciós primer número de la revista del Laboratori, «Estudis Fonètics», on es recollien els resultats dels treballs que s'hi havien realitzat durant els darrers mesos, en què funcionà a ple rendiment.

92. Barnils encara confia en la capacitat combativa de Mn. Alcover. L'intent d'aquest, però, de reestructurar la Secció (*vid.* «BDLC», x, ps. 81-161, i F. de B. MOLL, *op. cit.*, ps. 161-189) no reix i a la primavera de 1918 se'n torna amb la «calaixera» a Palma i comença a preparar els cèlebres manifestos contra l'IEC.

D. Joan Rubió⁹³ i els altres amics, no fos cas que jo, ferit i massa directament interessat, li aconsellés una via equivocada.

Seu afm. que li desitja unes bones festes i l. b. respectuosament la ma

P. Barnils

15

[Barcelona, 20-II-1924]

Ayuntamiento de Barcelona
Comisión de Cultura
Institutos Municipales
«Vilajoana»
Instituto de Sordomudos⁹⁴

20-II-24

Estimat Mn. Alcover: *Besten Dank für* les notícies que em fa trametre pel seu secretari⁹⁵ a qui saludí atentament de part meua. Les agraeixo sobretot, ja que no sembla que estigui en situació de rebre mal ni bé d'aquells senyors, per l'interés que V. segueix manifestant-me i per l'afecte que V. encara em mostra. Encara que en silenci, cregui que no he deixat de defensar la justícia de la seva causa i he pensat sovint que ara arribava tal vegada per V. l'ocasió de resar en veu alta i ressonant, *salutem ex inimicis nostris et de manu omnium qui oderunt nos...*

Altrament, m'interessaria ferm acostar-me al Sr. President de la Mancomunitat⁹⁶ per informar-lo de certs aspectes de la nostra Cultura. Si ell em cridés (millor a casa seva), jo em sentiria honradíssim i, en la quietud i l'olvit, crec que podria fer o contribuir al millorament de certes coses. No hi pot fer res V. per a què això sigui? Li en suplico gestió i resposta.

Per major aclamament de lo que deia al principi, sàpigui, Mn. Alcover, que ja fa tres anys que es va acordar a) que jo era «incompatible» pel meu càrrec amb la vida de l'Institut i b) que el Laboratori s'havia de tancar (!!!). I tot això es realitzà *ipso facto*. De manera que desde llavors me l'acampo honradament com puc fora de l'Institut i desde llavors també que el material del Laboratori es va consumint per la pols i es va fent malbé tot perquè no hi ha hagut una mà pia-dosa que se'n hagi cuidat.⁹⁷ I visca la cultura i la llengua!

No pensa V. venir a Barcelona? Em sembla que seria convenient. En aquest cas, recordi's que jo soc allà on era, no per figurar ni medrar, sinó per alegrar-me en el triomf de la justícia.

En Montoliu sembla que està apunt d'esser admès membre de la Gloriosa (tant de bo, pobre xicot!) si no li són adversos els vots d'En Nicolau i Bofill⁹⁸ que han d'arribar per correu francès d'un moment al altre.

Esperant notícies seves, si té un moment, l.b.l.m. el seu

afm. amic

P. Barnils

93. Joan Rubió i Bellver (1871-1952) com a militant de la Lliga Regionalista col·laborà amb Prat de la Riba i com a arquitecte fou deixeble i col·laborador de Gaudí. Es comprén que fos amic de Barnils i Mn. Alcover, considerant la bona relació d'aquests amb Gaudí i Prat.

94. Han passat set anys. Des del gener de 1918 Pere Barnils és director de l'Escola Municipal de Sords-muts. Aleshores, però, la nova denominació oficial de l'escola, per raons òbvies, és la que figura impresa a l'encapçalament.

95. Probablement es tracta de Francesc de B. Moll, que des del 1921 era el secretari-redactor del que es coneixeria com a Diccionari Alcover-Moll.

96. Aquí es manifesta el vessant idealista del Barnils que encara vivia d'illusions. Tenia la intenció de parlar amb el nou «President de la Mancomunitat», Alfons Sala, i el Conseller de Cultura, l'inefable baró de Viver, a fi de poder continuar publicant la revista «La Paraula» (1918-1921), que feia dos anys que no podia sortir al carrer, entre altres coses.

97. El malaurat Laboratori de l'IEC, doncs, es devia tancar definitivament cap a l'any 1921, més de tres anys després de no fer-lo servir a penes, car durant l'any 1918 foren comptades les vegades que hi entraren tant Barnils com la seva ajudanta de laboratori, Germana Raig.

98. No li degueren ser favorables els vots de Lluís Nicolau d'Olwer i de Jaume Bofill i Mates —ambdós havien ingressat a la Secció Filològica poc després de separar-se'n Barnils— perquè Manuel de Montoliu tampoc no hi arribà a ocupar mai una plaça de membre numerari.